

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Deres referanse

Vår referanse
24/27-2

Vår dato
01.02.2024

Universitets- og høyskolerådets innspill til Kompetansereformutvalget

Universitets- og høyskolerådet (UHR) takker for anledningen til å komme med skriftlig tilbakemelding på de spørsmål som ble sendt fra utvalget i etterkant av innspillmøtet 12. desember 2023.

Universiteter og høyskoler er sentrale aktører for å tilføre samfunnet kompetanse både på kort og lang sikt. UH-institusjonenes bidrag er å utdanne kandidater med oppdatert kompetanse til et arbeidsliv i privat og offentlig sektor – regionalt, nasjonalt og internasjonalt. I tillegg frembringer lærestedene forskning og forskningsbasert innovasjon innen et stort spekter av fagområder. Våre medlemsinstitusjoners forsknings- og utviklingsarbeid påvirker i stor grad fremtidens kompetansebehov. UH-sektoren kan i motsetning til andre tilbydere sikre at ny kunnskap kommer raskt i bruk. Det er viktig i en situasjon der samfunnet må øke omstillingstakten. Kunnskapen som utvikles endrer både hvilke oppgaver som skal utføres i fremtiden og måten disse oppgavene utføres på. Arbeidslivet har, i tillegg til fagkompetanse, også behov for generiske ferdigheter, som kritisk tenkning og etiske vurderinger, kreativitet, teknologisk forståelse, bærekraftkompetanse og omstillingsevne.

For å sikre kvalitet og aktualitet i høyere utdanning, må utdanningene være forskningsbasert. Dette gjelder også etter- og videreutdanning (EVU).

Partene i arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene må beskrive og løse kompetanseutfordringene i arbeidslivet sammen. Universiteter og høyskoler har utviklet ulike samarbeidsformer med arbeids- og næringslivet. Alle institusjonene ble i 2011 pålagt å etablere Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA), med tilhørende strategi. Det finnes et bredt spekter av arenaer hvor arbeidslivsrelevans og kompetansebehov diskuteres. UHR er opptatt av dialog med partene i arbeidslivet om felles mål og virkelighetsforståelse rundt kompetansebehovene, og har inngått en intensjonsavtale om samarbeid mellom arbeidsliv og høyere utdanning. Dialogen med arbeidslivet er viktig for utvikling av hensiktsmessige utdanningstilbud, og for å vurdere hvilket behov og etterspørsel som gjør seg gjeldende, nå og framover.

UH-institusjonene har de senere årene lagt større vekt på livslang læring. Universiteter og høyskoler utvikler flere utdanningstilbud som er rettet mot de som er i jobb og som trenger påfyll av kompetanse. Det har vært en vekst i nettbaserte og samlingsbaserte desentrale studietilbud, ofte i kombinasjon. Universitetenes og høyskolenes kvalitetssikringssystem, som skal sikre og utvikle kvalitet i utdanningene, anvendes også på livslang læring.

UHR ser frem til videre dialog med Kompetansereformutvalget. Ettersom spørsmålene i denne omgang stort sett dreier seg om finansiering, konsentrerer vi vår tilbakemelding om dette.

Postadresse
Stortorvet 2
NO-0155 Oslo

Telefon +47 409 14 969
postmottak@uhr.no
www.uhr.no
Org.nr. 917 697 825

Saksbehandler
Ann Elin Brattebø Andersen
ann.elin.b.andersen@uhr.no
Telefon +47 415 53 740

Finansiering av UH-sektoren

Den samlede bevilgningen til universiteter og høyskoler (både statlige og private) over statsbudsjettet er i 2024 om lag 45 milliarder kroner. Denne bevilgningen skal dekke forskning, utdanning, innovasjon, infrastruktur, drift og leie av bygg, med mer. En stor andel av midlene går til lønns- og personalkostnader. Mange av de vitenskapelig ansatte har kombinerte stillinger, som favner både forskning og undervisning. Sektoren har om lag 40.000 tilsatte og 300.000 studenter. I tillegg til den offentlige finansieringen over statsbudsjettet, henter UH-institusjonene inn ekstern finansiering. Dette kan både være forskningsmidler, for eksempel fra Norges forskningsråd og EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, og utdanningsmidler, for eksempel inntekter fra etter- og videreutdanning. En stabil og forutsigbar finansiering er en forutsetning for kvalitet i utdanning og forskning, og for videreutvikling av institusjonenes fagportefølje.

Utvikling og drift av studietilbud, samt risiko

Det er viktig at finansieringen av etter- og videreutdanningstilbudene avklares. Den nye egenbetalingsforskriften (Forskrift om egenbetaling for universiteter og høyskoler) gir UH-institusjonene noen nye muligheter, som gjenbruk av undervisningsmateriale til betalingsstudier. Samtidig setter den krav om at EVU-tilbud skal tilpasses de som er i arbeid. Det vil si spesiell tilrettelegging ut over normal arbeidsdag. Alternativt skal innholdet i utdanningstilbudet være tilrettelagt kompetansemessig, for en bestemt målgruppe. Begge disse kravene gjør det ressurskrevende for universiteter og høyskoler å utvikle og gjennomføre etter- og videreutdanning for disse målgruppene. Med strammere budsjetter er personalressursene allerede i stor grad utnyttet. Det vil si at det ikke finnes ledig kapasitet til å påta seg nye oppgaver. Institusjonene jobber stadig med å utvikle sine studieporteføljer, men handlingsrommet for å omprioritere mellom ulike fagområder og oppgaver er begrenset, særlig på kort sikt. Det er også begrensninger i hvor fleksibelt UH-institusjonene har lov til å bruke sine vitenskapelig ansatte. Midlertidige ansettelser kunne teoretisk løst noen av disse utfordringene, men mulighetene til å tilsette midlertidig er strammet inn. Midlertidigheten ved universiteter og høyskoler skal reduseres.

Det er mange faktorer som påvirker kostnader til utvikling og drift av studietilbud, dette er med på å gjøre det utfordrende å tallfeste kostnadene med EVU. Her kan UHR komme tilbake med noen konkrete eksempler, dersom det er ønskelig.

Finansiering er en kritisk forutsetning for en vellykket kompetansereform og bør avklares så snart som mulig. I strammere økonomiske tider, bør det vurderes nøye hvor mye egenandel deltakere på EVU-tilbud selv skal bidra med, og hvor mye arbeidsgivere og staten skal bidra med.

Det er behov for å vurdere prissettingen av utdanningstilbudene. Ett alternativ er å bruke finansieringskategoriene til Kunnskapsdepartementet også til å finansiere EVU. Dette vil imidlertid ikke dekke alle kostnader til kursutvikling og gjennomføring, ettersom finansieringskategoriene er basert på ordinær campusundervisning, og heller ikke er ment å dekke alle kostnader.

Langsiktighet og forutsigbarhet er vesentlig for at universiteter og høyskoler skal kunne bidra mer til å øke kompetansen i samfunnet. Fleksible studietilbud som tilbys gjentakende vil kunne ha kostnadsgevinster for institusjonene, i tillegg til at det blir forutsigbart for søkere når og hvor ofte ulike tilbud tilbys, slik at de kan planlegge for dette i kombinasjon med arbeid og familie. Kostnadsgevinstene kan være gjenbruk av undervisningsressurser, etablering av infrastruktur, avtaler med studiested og opplæring av eventuelle lokale mentorer, m.m.

Hva er de største finansielle hindringene for flere videreutdanningstilbud og hvilke muligheter finnes?

Skal man få til en kraftfull satsing på livslang læring forutsetter det solid finansiering. UHR imøteser derfor utvalgets diskusjoner rundt finansiering av etter- og videreutdanningstilbud.

Vi vil peke på noen utfordringer:

- Det er utfordringer knyttet til prissetting som påvirker hvor stort etterspørselen blir. Skal prisen dekke de totale kostnadene (både direkte og indirekte kostnader) vil prisen bli så høy at færre vil ta etter- og videreutdanning. Dette vil særlig kunne utfordre søkere med lavere inntektsnivå og små og mellomstore bedrifter.
- Hvor raske og fleksible institusjonene kan være er en utfordring. Dette dreier seg om disponering av personalressurser og behovet for å utvikle fagmiljøer over tid
- Finansieringen: Det er nødvendig å avklare hvem som skal betale for tilbudene. Det finnes flere muligheter: Arbeidsgiver, arbeidstaker, offentlige midler, stipendordninger o.l.
- Noen universiteter og høyskoler har et nasjonalt EVU-marked, mens andre tilbyr EVU lokalt og regionalt. Nasjonale tilbydere vil ha et større marked og lettere for å tilby de samme utdanningstilbudene flere ganger. For regionale aktører vil kompetansebehovet raskt bli dekket, og det må utvikles nye utdanningstilbud. Det vil være mer krevende for institusjonene.
- Regionale aktører vil også ha en større sannsynlighet for at det i nærregionen er en overvekt av små- og mellomstore bedrifter, som er et kjennetegn ved den norske næringsstrukturen. Det kan være utfordrende for mindre bedrifter å avsette midler til kompetanseopåfyll for de ansatte.
- EVU-tilbud vil være relativt kostnads-krevende, både fordi det skal utvikles egne tilbud, som skal tilbys utenfor normalarbeidsdag og med et eget administrativt støtteapparat. Det finnes ikke kapasitet til å iverksette en stor satsing på EVU innenfor dagens budsjettammer. Det vil bli behov for flere ansatte på universiteter og høyskoler, både vitenskapelig og administrativt. For å innfri ambisjonene i regjeringens reform, må det derfor følge finansiering med.

HK-dir midlene som er overført til universiteter og høyskoler

En del tilskuddsordninger som tidligere lå til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) ble i statsbudsjettet for 2024 overført til rammebevilgningen til universitetene og høyskolene. Dette var midler som hadde universitetene og høyskolene som målgruppe, for eksempel program for fleksibel og desentralisert utdanning.

Kunnskapsdepartementet uttrykker tydelige forventninger i tildelingsbrevene til de statlige institusjonene, og UHR forventer at utviklingen av etter- og videreutdanningstilbud over hele landet vil være tema i styringsdialogmøtene.

Flytting av midler fra HK-dir til institusjonene vil kunne gi muligheter for mer langsiktig planlegging og utvikling av mer fleksible tilbud. Det vil også kunne gjøre det lettere å utvikle flere tilbud, ved at noen kurs med god tilstrømming kan bidra til å finansiere andre, viktige tilbud, som ikke har like god rekruttering. Samtidig er kostnadene knyttet til utvikling og drift av EVU-tilbud større enn det midlene fra HK-dir kompenserer for. Det skyldes først og fremst at utdanningsinstitusjonene må rekruttere flere ansatte. Midlene fra HK-dir løser derfor ikke utfordringene vi har skissert over.

Vennlig hilsen

Sunniva Whittaker
styreleder

Nina Sandberg
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR